Valiokunnan lausunto PeVL 14/2026 vp– HE 182/2025 vp

Perustuslakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi poliisilain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallintovaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi poliisilain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 182/2025 vp): Asia on saapunut perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava hallintovaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- erityisasiantuntija Helinä Tiura-Virta, sisäministeriö
- professori Susanna Lindroos-Hovinheimo
- professori Sakari Melander
- professori Tuomas Ojanen

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi poliisilakia, henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettua lakia, henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annettua lakia, rajavartiolaitoksen hallinnosta annettua lakia, rikostorjunnasta Tullissa annettua lakia, henkilötietojen käsittelystä Tullissa annettua lakia, sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annettua lakia, puolustusvoimista annettua lakia, henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annettua lakia sekä henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annettua lakia.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Esitykseen sisältyy lakiehdotusten suhdetta perustuslakiin ja säätämisjärjestystä koskeva jakso. Lakiehdotukset voidaan hallituksen käsityksen mukaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä. Hallitus pitää kuitenkin suotavana, että perustuslakivaliokunta antaisi asiasta lausunnon.

Valmis
5.0

Valiokunnan lausunto PeVL 14/2026 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Arvioinnin lähtökohtia

(1) Esityksessä ehdotetaan muutoksia poliisilain ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain kansallista tiedonvaihtoa koskeviin säännöksiin. Siltä osin kuin muutokset liittyvät Rajavartiolaitoksen ja Tullin lakisääteisiin tehtäviin vastaavia muutoksia ehdotetaan henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annettuun lakiin, rajavartiolaitoksen hallinnosta annettuun lakiin, rikostorjunnasta Tullissa annettuun lakiin sekä henkilötietojen käsittelystä Tullissa annettuun lakiin. Myös Puolustusvoimia koskevaan lainsäädäntöön esitetään muutamia vastaavia muutoksia. Lisäksi ehdotetaan muutoksia henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annettuun lakiin siltä osin, että Maahanmuuttovirastolla olisi oikeus vaihtaa eräitä etsintäkuulutustietoja poliisin kanssa.

(2) Esityksen tavoitteena on sen perustelujen (s. 37) mukaan, että poliisilain ja poliisin henkilötietolain sääntely mahdollistaa tehokkaan ja toimivan tiedonvaihdon poliisin ja muiden viranomaisten sekä poliisin ja yksityisten tahojen välillä erityisesti rikostorjunnan tehostamiseksi ja yhteiskunnan turvallisuuden takaamiseksi. Sääntelyn tulee esityksen perustelujen mukaan vastata paremmin poliisin nykyisen toimintaympäristön vaatimuksia.

(3) Ehdotettu sääntely on merkityksellistä ennen kaikkea perustuslain 10 §:n kannalta. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan mukaan on lähtökohtaisesti riittävää perustuslain 10 §:n 1 momentin kannalta, että sääntely täyttää EU:n yleisessä tietosuoja-asetuksessa asetetut vaatimukset. Valiokunnan mukaan henkilötietojen suoja tulee turvata ensisijaisesti EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen ja kansallisen yleislainsäädännön nojalla. Kansallisen erityislainsäädännön säätämiseen tulee siten suhtautua pidättyvästi ja rajata sellainen vain välttämättömään tietosuoja-asetuksen salliman kansallisen liikkumavaran puitteissa (ks. PeVL 14/2018 vp, s. 4—5).

(4) Tietosuoja-asetuksen 2 artiklan mukaan asetusta ei sovelleta henkilötietojen käsittelyyn, jota toimivaltaiset viranomaiset suorittavat rikosten ennalta estämistä, tutkintaa, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia varten tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten, mukaan lukien yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelua ja tällaisten uhkien ehkäisyä varten. Henkilötietojen käsittelyyn poliisin rikosperustaisissa tehtävissä sovelletaan yleislakina henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettua lakia. Rikosasioiden tietosuojalailla on pantu täytäntöön niin sanottu poliisidirektiivi.

(5) Perustuslakivaliokunta katsoi osana perustuslain 10 §:n tulkintakäytäntöön kohdistuvaa tarkistusta, että toisin kuin suoraan sovellettava tietosuoja-asetus poliisidirektiivi ei sisällä sellaista yksityiskohtaista sääntelyä, joka muodostaisi riittävän säännöspohjan perustuslain 10 §:ssä turvatun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta (PeVL 14/2018 vp, s. 7). Perustuslakivaliokunnan mielestä henkilötietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä on sanotun johdosta tällaisissa perusoikeusherkissä sääntelykonteksteissa edelleen arvioitava valiokunnan aiemman sääntelyn lakitasoisuutta, täsmällisyyttä ja kattavuutta korostaneen käytännön pohjalta (ks. myös PeVL 14/2018 vp, s. 7).

(6) Perustuslakivaliokunta on suhteellisen usein arvioinut tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevan sääntelyn kattavuutta, täsmällisyyttä ja sisältöä (ks. esim. PeVL 13/2023 vp, kappale 15, PeVL 96/2022 vp, kappale 15 ja PeVL 89/2022 vp, kappale 12) perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Tällöin valiokunta on kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen (esim. PeVL 15/2018 vp, s. 39). Viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojenluovuttamismahdollisuus ovat voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta tarpeellisiin tietoihin, jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus tietojen välttämättömyydestä jonkin tarkoituksen kannalta (ks. esim. PeVL 11/2024 vp, kappale 12 ja PeVL 13/2023 vp, kappale 15 ja PeVL 17/2016 vp, s. 2—3).

(7) Perustuslakivaliokunta on painottanut toistuvasti, että erottelussa tietojen saamisen tai luovuttamisen tarpeellisuuden ja välttämättömyyden välillä on kyse tietosisältöjen laajuuden ohella myös siitä, että tietoihin oikeutettu viranomainen omine tarpeineen syrjäyttää ne perusteet ja intressit, joita tiedot omaavaan viranomaiseen kohdistuvan salassapidon avulla suojataan. Mitä yleisluonteisempi tietojensaantiin oikeuttava sääntely on, sitä suurempi on vaara, että tällaiset intressit voivat syrjäytyä hyvin automaattisesti. Mitä täydellisemmin tietojensaantioikeus kytketään säännöksissä asiallisiin edellytyksiin, sitä todennäköisemmin yksittäistä tietojensaantipyyntöä joudutaan käytännössä perustelemaan. Myös tietojen luovuttajan on tällöin mahdollista arvioida pyyntöä luovuttamisen laillisten edellytysten kannalta. Tietojen luovuttaja voi lisäksi kieltäytymällä tosiasiallisesti tietojen antamisesta saada aikaan tilanteen, jossa tietojen luovuttamisvelvollisuus eli säännösten tulkinta saattaa tulla ulkopuolisen viranomaisen tutkittavaksi. Tämä mahdollisuus on tärkeä tiedonsaannin ja salassapitointressin yhteensovittamiseksi (ks. esim. PeVL 21/2020 vp, s. 6, PeVL 48/2018 vp, s. 5 ja siinä viitatut lausunnot). Pyrittäessä esimerkiksi luetteloimaan tyhjentävästi edellä kuvattuja, jonkin tarkoituksen kannalta tarpeellisia tietosisältöjä on valiokunnan mielestä sinänsä asianmukaista huomioida kulloinenkin sääntelykonteksti (ks. esim. PeVL 12/2026 vp).

(8) Valiokunta on antanut erityistä merkitystä luovutettavien tietojen luonteelle arkaluonteisina tietoina arvioidessaan ehdotetun sääntelyn täsmällisyyttä ja sisältöä. Mikäli ehdotetut säännökset tietojen luovutuksesta ovat kohdistuneet myös arkaluonteisiin tietoihin, on tavallisen lain säätämisjärjestyksen käyttämisen edellytyksenä ollut sääntelyn täsmentäminen selostetun perustuslakivaliokunnan viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä koskevan käytännön mukaiseksi (PeVL 38/2016 vp, s. 3). Valiokunta ei toisaalta ole pitänyt hyvin väljiä ja yksilöimättömiä tietojensaantioikeuksia perustuslain kannalta mahdollisina edes silloin, kun ne on sidottu välttämättömyyskriteeriin (ks. esim. PeVL 89/2022 vp, kappale 12, PeVL 71/2014 vp, s. 3/I, PeVL 62/2010 vp, s. 4/I ja PeVL 59/2010 vp, s. 4/I).

Salassa pidettävien tietojen luovuttaminen

(9) Poliisilain 7 luvun 2 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi poliisin tietojen luovuttamisesta salassapitosäännösten estämättä. Vastaavaa sääntelyä ehdotetaan Rajavartiolaitoksen hallintolain 17 a §:ään ja Tullin rikostorjuntalain 4 luvun 2 §:ään. Ehdotetun 2 §:n 1 momentin mukaan poliisi

saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jos tietojen luovuttaminen on yksittäistapauksessa tarpeen poliisille tai muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle kuuluvan tehtävän vuoksi. Lisäksi poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa edellä tarkoitettuja tietoja viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jos se on yksittäistapauksessa välttämätöntä tärkeän yleisen tai yksityisen edun vuoksi.

(10) Perustuslakivaliokunta on arvioinut esimerkiksi viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta ja kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja keitä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen (PeVL 15/2018 vp). Viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojenluovuttamismahdollisuus ovat voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta "tarpeellisiin tietoihin", jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus "tietojen välttämättömyydestä" jonkin tarkoituksen kannalta (ks. esim. PeVL 17/2016 vp, s. 2—3).

(11) Perustuslakivaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että 1. lakiehdotuksen 7 luvun 2 §:n 1 momentin tiedon luovuttaminen on sidottu tarpeellisuutta koskevaan vaatimukseen, mutta sen kattamia tietosisältöjä ei ole lueteltu tyhjentävästi perustuslakivaliokunnan edellä kuvatussa vakiintuneessa tulkintakäytännössään edellytetyllä tavoin. Sama huomio koskee myös 4. lakiehdotuksen 17 a §:n 1 momenttia ja 5. lakiehdotuksen 4 luvun 2 §:n 1 momenttia. Kyseisiä lakiehdotuksia on muutettava siten, että luovutettavien tietojen tietosisällöt määritellään säännöksessä sääntely-yhteys huomioon ottaen tyhjentävästi tai tietojen luovuttaminen kytketään välttämättömyyteen. Tämä on edellytyksenä 1., 4. ja 5. lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

(12) Perustuslakivaliokunta kiinnittää lisäksi sääntelyn täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden kannalta huomiota siihen, että niin 1. lakiehdotuksen 7 luvun 2 §:n 1 ja 2 momentissa, 4. lakiehdotuksen 17 a §:n 1 ja 2 momentissa kuin myös 5. lakiehdotuksen 4 luvun 2 §:n 1 ja 2 momentissa viitataan tärkeään yleiseen ja yksityiseen etuun perusteena tietojen luovuttamiselle. Ehdotettu sääntely muodostuu tältä osin huomattavan avoimeksi ja tiedonluovutussääntelyyn kohdistuvan täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimuksen kannalta ongelmalliseksi. Hallintovaliokunnan tulee täsmentää ehdotettua sääntelyä. Tämä on edellytyksenä 1., 4. ja 5. lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisjärjestyksessä. Täsmentäminen on perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan mahdollista esimerkiksi hallituksen esityksen perusteluissa (s. 79) yleisen ja yksityisen edun sisällöstä esitettyjen huomioiden perusteella.

Tietojen saaminen yksityiseltä

(13) Poliisilain 4 luvun 3 §:n 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että poliisilla on oikeus päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä saada yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi tai henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka pidätettäväksi, vangittavaksi tai kiinniotettavaksi määrätyn

etsintäkuulutetun tavoittamiseksi tarvittavia tietoja yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutussalaisuuden estämättä.

(14) Momentissa rikoksen estäminen ehdotetaan muutettavaksi rikosten ennalta estämiseksi. Uusi muotoilu vastaa poliisilain 1 luvun 1 §:n sanamuotoa. Esityksen perustelujen (s. 67) mukaan poliisilain 1 luvun 1 §:ssä tarkoitettu rikosten ennalta estäminen on käsitteenä laaja-alaisempi kuin rikoksen estäminen. Rikoksen ennalta estäminen kattaisi myös rikoksen estämisen.

(15) Perustuslakivaliokunnan mielestä ehdotettua muutosta ei voida sääntelyn tarkkarajaisuuden ja täsmällisyyden kannalta pitää täysin ongelmattomana. Sikäli kuin säännös mahdollistaa hyvin laajan tietojensaannin yksityiseltä myös tilanteissa, joissa ei välttämättä ole käsillä konkreettista ja yksilöityä rikosepäilyä, jää esityksen perustelujen valossa varsin epäselväksi, millä edellytyksillä poliisin on tietoja mahdollista saada. Hallintovaliokunnan on syytä täsmentää ehdotettua sääntelyä.

(16) Perustuslakivaliokunta kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että ehdotetussa sääntelyssä ei täsmennetä, mihin yksityiseen yhteisöön tai henkilöön tietojensaantioikeus kohdentuu. Sääntely vaikuttaa mahdollistavan tietojensaannin miltä tahansa yksityiseltä yhteisöltä ja keneltä tahansa yksityishenkilöltä. Hallintovaliokunnan on syytä täsmentää sääntelyä myös tältä osin.

(17) Poliisilain 4 luvun 3 §:n 1 momentissa säädettäväksi ehdotettu tietojensaantioikeus koskee säännöksessä mainittujen tarkoitusten kannalta tarvittavia tietoja, mutta sen kattamia tietosisältöjä ei ole lueteltu tyhjentävästi perustuslakivaliokunnan edellä kuvatussa vakiintuneessa tulkintakäytännössä edellytetyllä tavoin. Sama koskee 3. lakiehdotuksen 20 §:n 1 momenttia ja 5. lakiehdotuksen 2 luvun 14 §:n 1 momenttia. Ehdotettua sääntelyä on muutettava siten, että luovutettavien tietojen tietosisällöt määritellään säännöksessä sääntely-yhteys huomioon ottaen tyhjentävästi tai tietojen luovuttaminen kytketään tietojen välttämättömyyteen. Tämä on edellytyksenä 1., 3. ja 5. lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

(18) Pykälän 2 momentin ensimmäistä virkettä ehdotetaan muutettavaksi siten, että poliisilla on yksittäistapauksessa oikeus pyynnöstä saada viestinnän välittäjältä tai tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajalta yhteystiedot sellaisesta teleosoitteesta, jota ei mainita julkisessa luettelossa, taikka teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöivät tiedot tai palvelun käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tarpeelliset tiedot, jos tiedot ovat tarpeen poliisille kuuluvan tehtävän suorittamiseksi.

(19) Ehdotettujen muutosten taustalla on esityksen perustelujen (s. 69) mukaan toimintaympäristön muutokset, erityisesti yhteiskunnan digitalisaatio ja siihen liittyvä teknologinen kehitys, joiden takia nykyinen sääntely ei enää kaikilta osin vastaa käytännön tarpeisiin. Tietopyyntöjen kohteena voi jatkossa olla viestinnän välittäjä tai tietoyhteiskunnan palvelun tarjoaja säännöksessä nykyisin mainittujen teleyrityksen ja yhteisötilaajan sijasta. Uusi muotoilu kattaa esityksen perustelujen (s. 69) mukaan siten aiempaa laajemman joukon erilaisia toimijoita sekä kaikki palvelun tarjoamiseen osallistuvat eri toimijat, joilta poliisi voi saada tietoja tehtäviensä suorittamiseksi.

(20) Poliisi voi tietopyynnön nojalla saada sellaiset tarpeelliset tiedot, joiden avulla käyttäjän tai tilaajan tunnistaminen on mahdollista. Näillä tiedoilla tarkoitetaan esityksen perustelujen (s. 69—70) mukaan esimerkiksi IP-osoitteita ja tarvittaessa lisäksi asiaan liittyviä lähdeporttitietoa ja aikaleimaa, eli päivämäärää ja kellonaikaa, tai näiden tunnisteiden teknisiä vastineita ja niihin liittyviä tietoja. Käänteisesti kyse voi olla myös tilanteesta, jossa rikokseen liittyvä IP-osoite ja mahdollinen aikaleima sekä porttitieto on jo hankittu muiden pakkokeinojen, esimerkiksi televalvonnan, avulla taikka jossa rikoksen uhri viestinnän osapuolena on toimittanut poliisille viestintään liittyviä tunnistetietoja ja tavoitteena on enää tunnistaa poliisin tiedossa olevaan viestintätapahtumaan liittyvä viestinnän toinen osapuoli esitutkintaa varten.

(21) Valiokunnan saaman selvityksen mukaan poliisilain 4 luvun 3 §:n ehdotetun 2 momentin nojalla voidaan saada ainoastaan yksilöivä tieto, jonka avulla henkilö voidaan tunnistaa. Sen sijaan poliisi ei voi ehdotetun momentin nojalla saada tietoa pakkokeinolain 10 luvun 6 §:ssä ja poliisilain 5 luvun 8 §:ssä tarkoitetuista viestin välitystiedoista, viestinnän sisällöstä tai sen toisista osapuolista. Näiden tietojen hankkimiseksi poliisi voi käyttää pakkokeinolain tai poliisilain mukaista televalvontaa tai telekuuntelua laissa säädettyjen edellytysten täyttyessä. Televalvonnan ja telekuuntelun toimivaltuuksista säädetään pakkokeinolain 10 luvun 3 ja 6 §:ssä ja poliisilain 5 luvun 5 ja 8 §:ssä. Ehdotetun pykälän nojalla saatujen tietojen perusteella ei voida muodostaa kuvaa henkilöiden välisestä luottamuksellisesta viestinnästä.

(22) Perusoikeusuudistuksen esitöiden (HE 309/1993 vp, s. 53) mukaan luottamuksellisen viestin salaisuuden loukkaamattomuutta koskeva perustuslain 10 §:n 2 momentti antaa turvaa muillekin tällaista viestiä koskeville tiedoille, joilla voi olla merkitystä viestin säilymiselle luottamuksellisena. Esitöiden mukaan tyypillisesti tällaisia ovat esimerkiksi puhelujen tunnistamistiedot. Perusoikeusuudistuksen perusteluissa viitataan tältä osin perustuslakivaliokunnan lausuntoon, jonka mukaan oikeus saada tunnistamistietoja on kuitenkin puhelinsalaisuuden ydinsisältöön eli puhelun sisällön salaisuuden säilyttämiseen verrattuna vähäisempi kajoaminen (PeVL 3/1992 vp).

(23) Perustuslakivaliokunnan aiemmassa vakiintuneessa käytännössä viestin tunnistamistietojen on katsottu jäävän luottamuksellisen viestin salaisuutta suojaavan perusoikeuden ydinalueen ulkopuolelle (ks. esim. PeVL 33/2013 vp, s. 3, PeVL 6/2012 vp, s. 3—4, PeVL 29/2008 vp, s. 2, PeVL 3/2008 vp, s. 2, PeVL 7/1997 vp, s. 2). Tämä on merkinnyt, ettei nykyisin perustuslain 10 §:n 4 momenttiin sisältyvää erityistä lakivarausta ole sellaisenaan sovellettu tunnistamistietojen salaisuuden rajoittamiseen. Tunnistamistietojen salaisuuden suojaan puuttuvan sääntelyn on kuitenkin valiokunnan käytännön mukaan tullut täyttää perusoikeuksien rajoittamisen yleiset edellytykset (PeVL 62/2010 vp, s. 4/II, PeVL 23/2006 vp, s. 2—3). Siten on ollut esimerkiksi mahdollista säätää televalvontatoimivaltuudesta myös tilanteessa, jossa ei välttämättä ole ollut kyse perustuslain 10 §:n 4 momentissa tarkoitetuista yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta taikka kotirauhaa vaarantavista rikoksista (PeVL 33/2013 vp, s. 3). Tunnistamistietojen saamista on pidetty mahdollisena myös joissakin tilanteissa, joissa ei ole ollut kyse perustuslain 10 §:n 4 momentin mukaisista rajoitusperusteista (PeVL 62/2010 vp, s. 4/II).

(24) Sittemmin perustuslakivaliokunta on tarkistanut käytäntöään, koska sähköisen viestinnän käyttöön liittyvät tunnistamistiedot sekä mahdollisuus niiden kokoamiseen ja yhdistämiseen

voivat kuitenkin olla yksityiselämän suojan näkökulmasta siinä määrin ongelmallisia, että kategorinen erottelu suojan reuna- ja ydinalueeseen ei aina ole perusteltua, vaan huomiota on yleisemmin kiinnitettävä myös rajoitusten merkittävyyteen (PeVL 18/2014 vp, s. 6/II). Valiokunta on viimeaikaisessa käytännössä pitänyt Rajavartiolaitoksen radioteknistä valvontaa koskevaa sääntelyä tuolloin ehdotetussa laajuudessa ja ottaen erityisesti huomioon valvonnalle laissa ehdotetut rajoitukset suhteellisen vähäisenä puuttumisena luottamuksellisen viestin salaisuuden suojaan ja arvioinut sääntelyä perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten kannalta (PeVL 15/2024 vp, kappaleet 12—13). Valiokunta on arvioinut perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten mukaan myös sääntelyä välitystietojen käsittelystä, kun kyse on ollut varsin rajatusta tiedonsaantioikeudesta, joka on ollut välttämätöntä kyberturvallisuutta koskevan riskienhallintavelvoitteen noudattamisen tai merkittävistä poikkeamista ilmoittamisen ja raportoinnin valvomista varten (PeVL 62/2024 vp, kappale 16). Perustuslakivaliokunnan mielestä tunnistamistietoihin puuttumista on arvioitava perusoikeusuudistuksen esitöiden ja valiokunnan aiemman käytännön valossa yleisten rajoitusedellytysten perusteella silloin kun tällä ei voida muodostaa kuvaa henkilöiden välisestä luottamuksellisesta viestinnästä.

(25) Perustuslakivaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että esityksen perustelujen valossa poliisilain 4 luvun 3 §:n 2 momentissa tarkoitettujen telepäätelaitteen yksilöivien tietojen tai palvelun käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tarpeellisten tietojen luonne jää varsin avoimeksi. Valiokunnan käsityksen mukaan sääntely vaikuttaa mahdollistavan sellaisten tietojen saamisen, joista on tietoja kokoamalla ja yhdistämällä mahdollista tehdä pelkkää tunnistamista laajempia päätelmiä tietojen kohteista. Tätä ei perustuslakivaliokunnan mielestä voida pitää perustuslain 10 §:ssä säädetyn kannalta ongelmattomana. Ehdotuksen oikeasuhtaisuuden kannalta sääntelyä on välttämätöntä muuttaa siten, että tietojen saamisen edellytykseksi säädetään nyt ehdotetun tietojen tarpeellisuuden sijaan tietojen välttämättömyys. Samanlainen muutos on välttämätöntä tehdä myös 3. lakiehdotuksen 20 §:n 2 momentille ja 5. lakiehdotuksen 2 luvun 14 §:n 2 momentille. Nämä muutokset ovat edellytyksenä sille, että 1., 3. ja 5. lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

(26) Perustuslakivaliokunta kiinnittää lisäksi huomioita siihen, että hallituksen esityksestä puuttuu täsmällisempi arvio siitä, onko ehdotettu sääntely edellä käsitellyiltä osin Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisukäytännössä tällaisten tiedonsaantioikeuksien osalta omaksuttujen ehtojen mukaista. Hallintovaliokunnan tulee varmistua ehdotetun sääntelyn EU-oikeuden mukaisuudesta.

Tietojen saaminen sosiaali- ja terveydenhuollosta

(27) Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen 4 luvun 5 §:ssä säädetään tietojen saannista sosiaali- ja terveydenhuollosta. Ehdotetun säännöksen 1 momentin mukaan sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, poliisilla on oikeus saada sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetussa laissa tarkoitetulta palvelunantajalta tai sen tehtäviä suorittavalta henkilöltä salassapitosäännösten estämättä tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tiettynä aikana ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä, jos tieto on välttämätön sellaisen rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta. Ehdotetun säännöksen 1 momentin 2 ja 3 kohdassa ehdotetaan säädettäväksi lisäksi eräistä muista rikoksista, joiden suhteen tietojensaantioikeus

olisi mahdollinen, vaikka sanotuista rikoksista säädetty enimmäisrangaistus on alhaisempi kuin kaksi vuotta vankeutta.

(28) Rajavartiolaitoksen ja Tullin tiedonsaantioikeudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa ehdotetaan säädettäväksi edellä mainittua vastaavasti 3. lakiehdotuksen 20 a §:ssä ja 5. lakiehdotuksen 2 luvun 14 a §:ssä siltä osin kuin kysymys on tiedonsaantioikeuden sitomisesta sellaisten rikosten paljastamiseen ja selvittämiseen, joista laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta.

(29) Ehdotettu sääntely, joka on sidottu välttämättömyyteen, ei perustuslakivaliokunnan arvion mukaan muodostu säätämisjärjestykseen vaikuttavalla tavalla ongelmalliseksi oikeasuhtaisuuden kannalta. Koska kyse on kuitenkin arkaluonteisista tiedoista, on hallintovaliokunnan syytä arvioida tarkkaan mahdollisuuksia rajata perusterikosten joukkoa edelleen. Tällaista arviointia on perusteltua tehdä myös Rajavartiolaitoksen ja Tullin tiedonsaantioikeuksien osalta.

(30) Perustuslakivaliokunta kiinnittää myös huomiota aikaisempaan käytäntöönsä siitä, että poliisilla olevien perusoikeuksiin puuttumisvaltuuksien kanssa samanlaisten valtuuksien säätäminen muille viranomaisille ei ilman muuta ole sopusoinnussa perusoikeuksien rajoitusedellytyksiin kuuluvan välttämättömyysvaatimuksen näkökulmasta (PeVL 2/1996 vp, s. 3/I ja PeVL 37/2002 vp, s. 1—2, ks. sittemmin myös PeVL 21/2024 vp, kappale 3, PeVL 6/2018 vp, s. 2, PeVL 10/2016 vp, s. 3). Valiokunta on sittemmin todennut tämän tarkoittavan, että toimivaltuuksien epäsymmetria ei sellaisenaan ole perusoikeuksien rajoitusedellytysten vaatima painava yhteiskunnallinen tarve, joka perustelisi toimivaltuuksien välttämättömyyden (PeVL 10/2016 vp, s. 3, PeVL 6/2018 vp, s. 2). Valiokunta kiinnittää edelleen huomiota sanottuun seikkaan.

(31) Lisäksi perustuslakivaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että ehdotettua tietojen saantia sosiaali- ja terveydenhuollosta koskevaa sääntelyä ei ehdoteta rajattavaksi henkilöllisesti. Valiokunnan käsityksen mukaan poliisin, Rajavartiolaitoksen ja Tullin on sääntelyssä käytettyjen sanamuotojen nojalla mahdollista saada tietoja paitsi rikoksesta epäillyistä tai rikoksen uhriksi joutuneista myös kenestä tahansa asian kannalta sivullisesta henkilöstä, kunhan ehdotetussa säännöksessä asetetut muut edellytykset täyttyvät. Ehdotetun tietojensaantioikeuden henkilöllistä ulottuvuutta on sääntelyn tarkkarajaisuuteen ja täsmällisyyteen sekä oikeasuhtaisuuteen liittyvistä syistä välttämätöntä täsmentää. Tämä on edellytyksenä 1., 3. ja 5. lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Perustuslakivaliokunta esittää,

> *että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä, 1. lakiehdotus kuitenkin vain, jos valiokunnan sen 4 luvun 3 §:n 1 ja 2 momentista, 4 luvun 5 §:stä ja 7 luvun 2 §:n 1 ja 2 momentista tekemät valtiosääntöoikeudelliset huomautukset otetaan asianmukaisesti huomioon, 3. lakiehdotus kuitenkin vain, jos valiokunnan sen 20 §:n 1 ja 2 momentista ja 20 a §:stä tekemät valtiosääntöoikeudelliset huomautukset otetaan asianmukaisesti huomioon, 4. lakiehdotus kuitenkin vain, jos valiokunnan sen 17 a §:n 1 ja*

2 momentista tekemä valtiosääntöoikeudellinen huomautus otetaan asianmukaisesti huomioon, ja 5. lakiehdotus kuitenkin vain, jos valiokunnan sen 2 luvun 14 §:n 1 ja 2 momentista, 2 luvun 14 a §:stä ja 4 luvun 2 §:n 1 ja 2 momentista tekemät valtiosääntöoikeudelliset huomautukset otetaan asianmukaisesti huomioon.

Helsingissä 24.3.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Heikki Vestman kok
varapuheenjohtaja Onni Rostila ps
jäsen Fatim Diarra vihr
jäsen Petri Honkonen kesk
jäsen Hannu Hoskonen kesk
jäsen Arja Juvonen ps
jäsen Atte Kaleva kok
jäsen Teemu Keskisarja ps
jäsen Kimmo Kiljunen sd
jäsen Johannes Koskinen sd
jäsen Jarmo Lindberg kok
jäsen Mira Nieminen ps
jäsen Johanna Ojala-Niemelä sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Johannes Heikkonen